

Veeseaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Eelnõukohase seadusega muudetakse veeseadust (edaspidi ka *VeeS*). Seadusesse lisatakse taaskasutusvee tootmise ja kasutamise võimaldamiseks vajalikud sätted. Defineeritakse mõisted „taaskasutusvesi“, „taaskasutusvee tootmine“ ja „taaskasutusvee kasutamine“. Taaskasutusvee tootmise suhtes rakendatakse vee erikasutuse keskkonnaloa (edaspidi *veeluba*) kohustus ning taaskasutusvee kasutamiseks veekeskkonnariskiga tegevuse registreerimise kohustus. Luuakse vajalikud volitusnormid rakendusaktide kehtestamiseks.

Kehtiv regulatsioon võimaldab kasutatud vett (heitvesi, karjääri- ja kaevandusvesi, vesiviljelusest pärinev vesi) juhtida suublasse, milleks võib olla veekogu või pinnas. Eelnõukohane seadus loob võimaluse anda kasutatud vett vajaduse korral täiendavalt puhastatuna üle kolmandale isikule, kes kasutab seda näiteks niisutuseks põllumajanduses või haljastuses, tänavapuhastuses, tööstuslikes protsessides vms. Eelnõukohane seadus sätestab, et veeloga määratakse taaskasutusvee saasteainete sisalduse piirväärtused ning konkreetsele taaskasutusveele lubatavad kasutusotstarbed. Veeloa ja registreeringu taotlemisel tehakse taotlejale kohustuslikuks lisada asjakohane riskijuhtimise kava. Riskijuhtimise kava tuleb kooskõlastada Terviseametiga. Kui taaskasutusvee kasutusotstarbeks on põllumajanduslik niisutus, tuleb riskijuhtimise kava kooskõlastada ka Põllumajandus- ja Toiduametiga.

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Seaduseelnõu valmistasid ette ja seletuskirja koostasid Keskkonnaministeeriumi veesosakonna nõunik Olav Ojala (626 2919, olav.ojala@envir.ee) ja peaspetsialist Hendrik Põldoja (626 2861, hendrik.poldoja@envir.ee). Keeletoimetaja oli õigusosakonna peaspetsialist Aili Sandre (626 2953, aili.sandre@envir.ee) ja õigusekspertiisi tegi õigusosakonna nõunik Elina Lehestik (626 2904, elina.lehestik@envir.ee).

1.3. Märkused

Eelnõu on seotud Euroopa Liidu õiguse rakendamisega, kohandades Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2020/741, 25. mai 2020, mis käsitleb vee taaskasutuse miinimumnõudeid (ELT L 177, 5.6.2020, lk 32–55), liikmesriikidele seatavaid kohustusi Eesti õigusele sobivaks. Määruse nõuded kohalduvad vahetult kõikides liikmesriikides alates 26. juunist 2023. Eelnõu ei ole seotud Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammiga. Eelnõu ei ole seotud muude menetluses olevate eelnõudega. Seaduse vastuvõtmiseks on vajalik Riigikogu poolthääle enamuse.

Eelnõu väljatöötamisele eelnes õigusanalüüs, milles tehti ettepanekud määruse (EL) 2020/741 kohaldamiseks vajalike õigusaktide muudatuste kohta Eesti õigusruumis (edaspidi *õigusanalüüs*¹). Õigusanalüüsi tellis Justiitsministeerium koostöös Keskkonnaministeeriumiga. Õigusanalüüsi koostamisse kaasati eksperdid Keskkonnaministeeriumist, Keskkonnaametist,

¹ Vili, M. (2022). Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse 2020/741/EL, mis käsitleb vee taaskasutuse miinimumnõudeid rakendamine Eesti õigusruumis. *Analüüs*. Advokaadibüroo WALLESS. Kasutatud 10. jaanuar 2023 <https://envir.ee/media/7894/download>

Eesti Keskkonnauuringute Keskusest, Sotsiaalministeeriumist, Terviseametist ja Maaeluministeeriumist.

Eelnõukohase seadusega muudetakse veeseaduse 12.01.2024 (RT I, 17.03.2023, 6) redaktsiooni.

2. Seaduse eesmärk

Eelnõukohase seadusega tehtavate muudatuste eesmärk on võimaldada taaskasutusvee tootmine ja kasutamine kontrollitud tingimustel hõlmates taaskasutusvee tootmine ja kasutamine veeloa ja veekeskkonnariskiga tegevuse registreeringu (edaspidi *registreering*) regulatsiooniga.

Kehtiva seaduse kohaselt saab reovee puhastamisel tekkivat heitvett, kaevandus- ja karjäärivett, jahutusvett ning vesiviljelusest pärinevat vett suunata ainult suublasse (pinnavette või immutada pinnasesse). Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2020/741 (edaspidi *määrus (EL) 2020/741*) seatakse kohustus vee taaskasutuse võimaldamiseks ja miinimumnõuded puhastatud asulareovee taaskasutuseks põllumajanduses. Eelnõukohase seadusega seotakse määrusest (EL) 2020/741 tulenevad kohustused Eestis kehtiva vee erikasutusele kohalduva veeloa ja registreeringu regulatsiooniga ning luuakse volitusnormid, et seada juurde nõudeid määruse (EL) 2020/741 kohaldumisalast välja jääva taaskasutusvee päritolu puhul.

Seaduseelnõu väljatöötamise kavatsust ei ole koostatud, sest eelnõukohase seaduse rakendamine on vajalik Euroopa õiguse kohaldamiseks (HÕNTE § 1 lg 2 p 2). Kuna riigisiseste nõuete lisamisega ei ole tegemist põhimõttelise muudatusega võrreldes EL määrusega 2020/741 kehtestatavate nõuetega, siis sellele osale eraldi väljatöötamiskavatsust ei ole koostatud.

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Punktiga 1 muudetakse VeeSi § 128 lõike 7 sõnastust. Muudatusega laiendatakse volitusnormi nõuetega taaskasutusvee tootmise kohta. Valdkonna eest vastutav minister on kliimaminister. Muudatus võimaldab kliimaministril reguleerida taaskasutusvee tootmist ja selle saasteainete piirväärtusi samadel põhimõtetel nagu reovee puhastamist ja suublasse juhtimist, täiendades keskkonnaministri 8. novembri 2019. a määrust nr 61 „Nõuded reovee puhastamise ning heit-, sademe-, kaevandus-, karjääri- ja jahutusvee suublasse juhtimise kohta, nõuetele vastavuse hindamise meetmed ning saasteainesisalduse piirväärtused“ (edaspidi *määrus nr 61*).

Punktiga 2 täiendatakse VeeSi § 128 lõigetega 7¹ ja 7², milles defineeritakse mõisted „taaskasutusvesi“ ja „taaskasutusvee tootmine“. Taaskasutusvee mõiste seotakse määruse (EL) 2020/741 nõuetega ja riigisiselt loodavate lisanõuetega.

Punktiga 3 täiendatakse VeeSi §-s 187 esitatud loetelu tegevustega, mille puhul on veeluba kohustuslik. Veeloa kohustusega tegevuste loetelusse lisatakse taaskasutusvee tootmine reoveest, karjääri- või kaevandusveest, jahutusveest või vesiviljelusest pärinevast veest. Taaskasutusvesi on määruse (EL) 2020/741 mõistes vesi, mis on puhastatud asulareovee puhastamise direktiivi nõuete kohaselt ning veel omakorda täiendavalt puhastatud määruse (EL) 2020/741 nõuete kohaselt. See definitsioon ei piira määruse (EL) 2020/741 nõuete kohaselt puhastatud reovee kasutamist mujal kui põllumajandusliku niisutuse otstarbel. Määruse (EL) 2020/741 I lisa 1. jao kohaselt võivad liikmesriigid kasutada taaskasutusvett ka muul otstarbel, näiteks taaskasutus tööstuslikel eesmärkidel ning seoses kommunaalteenustega, samuti keskkonnaeesmärkidel. Samade põhimõtete laiendamine lisaks puhastatud reoveele ka muu päritoluga kasutatud veele (karjääri- või kaevandusvesi, jahutusvesi või vesiviljelusest pärinev

vesi) võimaldab taaskasutusse suunata Eesti veekasutuse kontekstis olulisi veeressurse, rakendades seejuures asjakohaseid keskkonnanõu ja tervisekaitse põhimõtteid.

VeeSi §-s 187 nimetatud tegevused on kõik otseselt seotud veekogu või põhjaveekihi seisundi mõjutamisega. Taaskasutusvee tootmine ei ole otseselt seotud veekogu või põhjaveekihi seisundi mõjutamisega. Samas mõjutab taaskasutusvee tootmine veekogu ja põhjaveekihti kaudselt, sest taaskasutusse suunatava taaskasutusvee koguste võrra väheneb suublasse juhitava heitvee kogus. Lisaks võib ka taaskasutusvesi jõuda selle kasutamise tulemusel näiteks pinnase kaudu lõpuks veekogusse või põhjaveekihti. VeeSi § 187 punkti 4 kohaselt on veeluba vaja heitvee suublasse juhtimiseks. Seega juhul, kui kogu reovett ei puhastata suublasse juhitavaks heitveeks, vaid osa puhastatud reoveest suunatakse taaskasutusse, on kohane samuti nõuda veeloa olemasolu.

Eelnõukohase muudatuse tulemusel rakenduvad taaskasutusvee tootmise suhtes keskkonnaseadustiku üldosa seaduse ja veeseadusega veeloale sätestatud nõuded. Selline lahendus võimaldab kasutada juba olemasolevat õiguslikku regulatsiooni. Määruse (EL) 2020/741 rakendamiseks ei ole vaja õigusaktides teha ulatuslikke muudatusi. Veelubasid annab Keskkonnaamet VeeSi § 191 lõike 1 kohaselt. Õigusanalüüsi järelalusena on Keskkonnaamet pädev asutus taaskasutusvee tootmisele nõuete seadmisel veeloa või registreeringuga. Taaskasutusvee loa andmise reeglite ühtlustamine veeloa reeglitega võimaldab tulevikus lihtsamalt sätestada muid taaskasutusvee kasutusvaldkondi (lisaks määruses (EL) 2020/741 loetletud valdkondadele).

Punktiga 4 täiendatakse VeeSi § 190 lõikega 5. Muudatusega kehtestatakse kohustus taaskasutusvee tootmiseks veeloa taotlemisel esitada riskijuhtimise kava. Vajadus riskijuhtimise kavade koostamiseks tuleneb määrusest (EL) 2020/741. Selle määruse kohaselt peab riskijuhtimise kava muuhulgas sisaldama kogu vee puhastamise protsessi kirjeldust, sh nii vee puhastamist taaskasutusvee tootmisele eelnevates etappides kui ka täiendavat puhastamist taaskasutusvee nõuetele vastavuse saavutamiseks; keskkonnariskide ning inimeste ja loomadega seotud riskide hindamist, samuti kirjeldama asjakohaseid ennetusmeetmeid. Riskijuhtimise kava alusel otsustatakse loa olulised tingimused (eelkõige taaskasutusvee kvaliteet ja seire). Eelnõukohase seaduse järgi peab veeloa taotlemisel esitatav riskijuhtimise kava olema kooskõlastatud Terviseametiga. Kui veeluba taotletakse põllumajanduslikuks niisutuseks, peab riskijuhtimise kava olema kooskõlastatud ka Põllumajandus- ja Toiduametiga. Terviseameti ja Põllumajandus- ja Toiduameti seisukohad taaskasutusvee tootmise võimaldamise kohta on olulised, sest Keskkonnametil puudub pädevus, et otsustada, kas taaskasutusvee tootmise ja kasutamisega kaasnevad inimeste tervise ning põllumajandusega seotud riskid on piisavalt maandatud.

Punktiga 5 täiendatakse VeeSi § 190 lõikega 6, sätestades volitusnormi valdkonna eest vastutavale ministrile riskijuhtimise kavale lisanõuete seadmiseks. Valdkonna eest vastutav minister on kliimaminister. Muudatus võimaldab seada riskijuhtimise kava kohta konkreetsemad nõuded, võttes arvesse määruses (EL) 2020/741 sätestatud, kuid võimaldades seejuures vee taaskasutust ka teistes tegevusvaldkondades. Lisanõuete seadmiseks taaskasutusvee tootmise riskijuhtimise kava kohta muudetakse määrust nr 61. Määruse nr 61 muudatus töötatakse välja, tuginedes Keskkonnaministeeriumi tellitud Eesti Keskkonnauuringute Keskuse uuringule², seaduseelnõu koostamise ajal ei ole uuring lõppenud. Seetõttu on eelnõukohase seaduse punktile 4 seatud hilisem jõustumisaeg.

Punktiga 6 täiendatakse VeeSi § 193 lõiget 1 punktiga 16. Muudetakse kohustuslikuks märkida taaskasutusvee tootmise veeloas toodetava taaskasutusvee kvaliteediklass ja kasutusotstarve,

² EKUK, (2023). Heitvee taaskasutuse potentsiaali ning mõjude analüüsimine.

saasteainete suurim lubatud sisaldus ja heitkogus saasteainete lõikes ning seirenõuded. Kuna eri otstarvetel kasutatud taaskasutusvee koostis võib olla erinev, siis on tervise- ja keskkonnakaitse põhjustel oluline vältida taaskasutusvee sobimatut kasutust ning tagada veeloga selgus, millist taaskasutusvett loa alusel võib toota. Asulareoveest toodetava taaskasutusvee kvaliteediklassid ning sobivad põllumajandusliku kasutamise otstarbed on põllumajanduskultuuri kategooriatena ja niisutusmeetoditena reguleeritud määrusega (EL) 2020/741. Muudel juhtudel saab veeloas kasutusotstarbeks märkida taaskasutusvee taaskasutusse võtja ehk tarbija tootmisvaldkonna. Taaskasutusvee tootmine ei ole mõeldav ilma reaalse nõudluseta, seega võib eeldada taaskasutusvee tootja teadlikkust taaskasutusvee kasutusotstarbest ning tarbijapoolsetest nõuetest. Seirenõuete, saasteainete piirsalduse ning maksimaalse lubatava heitkoguse seadmine veeloas on vajalik taaskasutusvee koguste ja saastekoormuse üle arvestuse pidamiseks. Kuna taaskasutusvee tootmine on alternatiiviks heitvee suublasse juhtimisele, peab asjakohastel asutustel olema võimalik pidada tervikülevaadet heitkoguste liikumise kohta.

Punktiga 7 täiendatakse VeeSi § 193 lõikega 3. Muudatusega antakse volitusnorm taaskasutusvee kvaliteediklasside ja kasutusotstarvete reguleerimiseks. Valdonna eest vastutav minister on kliimaminister. Asulareoveest toodetud taaskasutusvee kvaliteediklassid ja põllumajandusliku kasutamise otstarbed on põllumajanduskultuuri kategooriatena ja niisutusmeetoditena reguleeritud määrusega (EL) 2020/741. Volitusnorm võimaldab seada kvaliteediklasse ja kasutusvaldkondi, lähtudes Eesti veeressurssidest ja veekasutuse vajadusest. Näiteks ei reguleeri määrus (EL) 2020/741 karjääri- ja kaevandusveest, jahutusveest ega vesiviljelusest pärinevast veest taaskasutusvee tootmist. Asjakohased kvaliteediklassid ja kasutusotstarbed tuleb vajaduse korral reguleerida liikmesriigil endal.

Punktiga 8 täiendatakse VeeSi § 195 lõiget 1. Muudatusega tekitatakse aruandekohustus taaskasutusvee tootmise kohta sarnaselt muude vee erikasutustega. Keskkonnaloa omaja peab aruande esitama üks kord aastas keskkonnaotsuste infosüsteemi kaudu. Muudatus on vajalik taaskasutusvee tootmise koguste kohta ülevaate saamiseks.

Punktiga 9 täiendatakse VeeSi § 196 lõiget 2 punktiga 14. Lõikesse lisatakse veekeskkonnariskiga tegevusena registreeritavate tegevuste loetelusse taaskasutusvee kasutamine. Veekeskkonnariskiga tegevusi registreerib Keskkonnaamet. Määrus (EL) 2020/741 ei sea loakohustust taaskasutusvee lõppkasutajale, jättes selle kehtestamise liikmesriigi otsustada. Keskkonnaministeeriumi tellitud õigusanalüüsis³ jõuti järeldusele, et riik peaks lõppkasutaja tegevust kontrollima. Veeseadus sätestab veeloa (keskkonnaluba) või registreeringu nõude. Keskkonnaloaga on Eesti õiguses hõlmatud sellised tegevused, mille mõju keskkonnale on ühest küljest piisavalt oluline selleks, et tegevust loaga reguleerida, ent tegevus ei ole siiski keskkonda sellises ulatuses mõjutav, et kohaldada tuleks keskkonnakompleksloa nõudeid. Registreeringut nõutakse tegevuste korral, millega kaasneb väiksem keskkonnarisk kui keskkonnaloaga, kuid mida võib olla vajalik Keskkonnaametil siiski kontrollida, sest ka need võivad tekitada kahju veekeskkonnale (näiteks kumuleeruva mõju tõttu). Võrreldes keskkonnaloa menetluse regulatsiooniga on registreerimismenetlus lihtsam ning taotleja halduskoormus ja Keskkonnaameti töökoormus minimaalne. Registreeringut nõutakse VeeSi §-s 196 loetletud tegevuste puhul. Registreering on samuti haldusakt, kuid erinevalt keskkonnaloa menetlusest ei kohaldata sellele avatud menetlust. Keskkonnaametil on õigus kehtestada registreerimisel tegevuse suhtes kõrvaltingimusi, kui see on vajalik, et vähendada registreeritud tegevuse ebasoodsat mõju pinnavee või põhjavee omadustele, vee-elustikule või veega seotud elustikule (VeeSi § 198 lõikega 5).

³ Vili, M. (2022). Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse 2020/741/EL, mis käsitleb vee taaskasutuse miinimumnõudeid rakendamine Eesti õigusruumis. *Analüüs*. Advokaadibüroo WALLESS. <https://envir.ee/media/7894/download>.

Punktiga 10 täiendatakse VeeSi § 196 lõikega 3¹, milles defineeritakse mõiste „taaskasutusvee kasutamine“. Määruse (EL) 2020/741 kohane käsitlus kohaldub ainult taaskasutusvee kasutamisele niisutuseks põllumajanduses. Muudatus laiendab mõistet teistele kasutusvaldkondadele.

Punktiga 11 täiendatakse VeeSi § 199 punktiga 5. Muudatusega jäetakse Keskkonnaametile võimalus keelduda taaskasutusvee kasutamise registreerimisest, kui registreeringu taotluses esitatud taaskasutusvee kvaliteet ei sobi kasutusotstarbega. Kasutusotstarbe kontrollimisel saab Keskkonnaamet lähtuda määrusest (EL) 2020/741, millega on reguleeritud asulareoveest toodetud taaskasutusvee kvaliteediklassid ja neile vastavad põllumajandusliku kasutamise otstarbed põllumajanduskultuuri kategooriatena ja niisutusmeetoditena. Muudel juhtudel saab lähtuda kliimaministri seatavatest kvaliteediklassidest ja kasutusotstarvetest, mille volitusnorm on kavandatud eelnõu punktiga 4.

Punktiga 12 muudetakse VeeSi § 236 lõike 7 sõnastust. Lõikes loetletud veeuringuks kasutatavatele veeliikidele lisatakse taaskasutusvesi. Sõnastuse muutmine laiendab keskkonnaministri 28. juuni 2019. aasta määruse nr 23 „Nõuded vee füüsikalise-keemilise ja keemiliste parameetrite uuringuid teostavale katselaborile, nende uuringute raames tehtavate analüüsidele ja katselabori tegevuse kvaliteedi tagamisele ning analüüsi referentmeetodid“ (edaspidi *määrus nr 23*) kohaldamisala taaskasutusveest proovide võtmisele ja analüüsimisele. Kohaldamisala laiendamine on vajalik taaskasutusveest veeuringute usaldusväärsuse tagamiseks. Taaskasutusveest proovivõtmine ja analüüsimine ei erine oluliselt reoveest ja heitveest proovivõtmisest ja analüüsimisest. Seetõttu taaskasutusvee lisamine loetelusse ei too kaasa keskkonnaministri määruse nr 23 muutmise vajadust.

Punktiga 13 muudetakse VeeS § 153 lõikeid 1 ja 2. Veeseaduse paragrahvi 153 muudeti eelmise veeseaduse muudatusega (RT I, 07.02.2023, 1 - jõust. 17.02.2023). Nimetatud veeseaduse muutmise seaduse eelnõu tehnilisel toimetamisel Riigikogu Keskkonnakomisjonis eelnõu esimese ja teise lugemise vahel tõsteti § 153 lõiked 1 ja 2 ringi osaliselt. Selle tõttu läksid lõigetes vahetusse sõnad „pinnavesi“ ja „põhjavesi“ ning lõigete sisud muutusid seega valeks ehk joogiveehaarde valgala defineeriti kui piirkond, millelt põhjavesi liigub veehaardesse ja joogiveehaarde toiteala defineeriti kui piirkond, millelt pinnavesi liigub veehaardesse ning mille ulatused esitatakse veeseaduse § 85² kohases riskihindamises. Tegelikult on vastupidi – joogiveehaarde valgala on piirkond, millelt pinnavesi liigub veehaardesse ja joogiveehaarde toiteala on piirkond, millelt põhjavesi liigub veehaardesse. Seega on vajalik teha parandus. Korrektne on käesolevas eelnõus olev sõnastus, mille kohaselt joogiveehaarde toiteala on piirkond, millelt põhjavesi liigub veehaardesse ja joogiveehaarde valgala on piirkond, millelt pinnavesi liigub veehaardesse ning mille ulatused esitatakse veeseaduse § 85² kohases riskihindamises.

4. Eelnõu terminoloogia

Eelnõukohase seadusega võetakse kasutusele termin „taaskasutusvesi“ (sh „taaskasutusvee tootmine“ ja „taaskasutusvee kasutamine“). Termin on defineeritud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2020/741 kui puhastatud asulareovesi, mida on täiendavalt puhastatud vastavaks määruse nõuetele (EL) 2020/741. Samas võimaldab määrus (EL) 2020/741 liikmesriikidel seada muid taaskasutusvee puhastamise kriteeriume. Eesti veeressursside ja veekasutuse iseloomu põhjal on eelnõukohases seadusemuudatuses taaskasutusveet käsitletud laiemas tähenduses. Seadusemuudatusega võimaldatakse taaskasutusveet toota enamatest kasutusvaldkondadest tekkivast veest (nt karjääri- ja kaevandusvesi, jahutusvesi, vesiviljeluses

kasutatud vesi), laiendades sel puhul samu kontrollimehhanisme, mida kasutatakse puhastatud asulareoveest taaskasutusvee tootmise korral.

5. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu on kooskõlas Euroopa Liidu õigusega.

Euroopa Liidu Nõukogu 21. mai 1991 direktiivi 91/271/EMÜ asulareovee puhastamise kohta artikli 12 lõike 1 kohaselt tuleb puhastatud reovett võimaluse korral võtta taaskasutusse. Reovee taaskasutamine toimub viisil, mis kahjustab keskkonda kõige vähem. Nimetatud sättele tuginedes sätestabki määrus (EL) 2020/741 nõuded asulareovee taaskasutamisele põllumajandusliku niisutuse eesmärgil ning sõnastab üldise võimaluse vee taaskasutamiseks muudes valdkondades.

6. Seaduse mõju

Seadusel puudub mõju riigi julgeolekule, välissuhetele ja regionaalarengule, samuti sotsiaalne ning demograafiline mõju. Taaskasutusvee tootmisele ja kasutamisele ei rakendu keskkonnatasud.

Olulisemad kavandatud muudatused ja nende mõju

6.1. Kavandatav muudatus: veeloa kohustuse seadmine taaskasutusvee tootmiseks (VeeS § 187 p 1, § 190 lg-d 6 ja 7 ja 193 lg-d 1 ja 2).

Sihtrühm: vee-ettevõtjad ja teised veeloa kohuslased vee suublasse juhtimiseks, kes soovivad osa tekkivast veest üle anda taaskasutamiseks kolmandale isikule, Keskkonnaamet, Põllumajandus- ja Toiduamet, keskkonnauuringute laborid, konsultatsiooniettevõtted. Eelnõu koostamise ajal on kehtiv veeluba vee suublasse juhtimiseks 791 juriidilisel isikul⁴ ja kehtiv akrediteering reoveeuuringuteks viiel katselaboril⁵. Konsultatsioone veelubade taotlemiseks osutab hinnanguliselt 10 kuni 20 ettevõtet.

Mõju looduskeskkonnale, sh pinna- ja põhjaveele: väheoluline positiivne mõju. Taaskasutusse suunatava vee võrra väheneb suublasse juhitava vee keskkonnakoormus. Suublasse juhitakse aastas väljalaskude kaudu keskmiselt 2190 tonni lämmastikku ja 58 tonni fosforit. Taaskasutusvee tootmisel ja kasutamisel väheneb toitainete koormus veekogudele vastavalt sellele, kui palju taaskasutusvett kasutusele võetakse. Muudatuse rakendamisega kaasnevad võimalikud ebasoovitavate mõjude riskid keskkonnale maandatakse veeloa andmise ja järelevalvega, seejuures on veeloa väljastamise eeldus loa taotleja esitatud riskijuhtimise kava.

Mõju ettevõtjate tegevusele: väheoluline positiivne mõju. Kui vee-ettevõtte saab suunata vett taaskasutusse, võib selle võrra väheneda suublasse suunamisega kaasnev kulu, sh saastetasu. Veeloa taotlemisega taaskasutusvee tootmiseks kaasneb ettevõttele halduskulu. Taaskasutusvee tootmine ei ole kohustuslik tegevus, seega kaasneb veeloa taotlemise halduskulu ainult neile ettevõtetele, kes taaskasutusvee tootmist majanduslikult põhjendatuks peavad.

Mõju töökoormusele: Keskkonnaameti töökoormus võib suureneda mõnevõrra seoses taaskasutusvee tootmise veelubade taotluste läbivaatamise, hindamise ja veelubade andmisega.

⁴ Keskkonnalubade infosüsteem KOTKAS, päring kehtivate keskkonnalubade kohta vee erikasutuseks heitvee ja/või saasteainete juhtimiseks suublasse või põhjavette: https://kotkas.envir.ee/permits/public_index.

⁵ Eesti Akrediteerimiskeskus: <http://www.eak.ee/index.php?pageCus=akrSearch&query=reovee&submit=Otsi>.

Siiski ei ole vee taaskasutuse mõjuanalüüsiga täheldatud olulist nõudlust taaskasutusvee kasutamiseks. Eeldatav loataotluste arv taaskasutusvee tootmiseks ei ületa 10 taotlust aastas ning ei too kaasa lisatööjõu värbamise vajadust. Terviseameti töökoormus kasvab mõnevõrra vajadusest menetleda taaskasutusvee tootmise riskijuhtimise kavasid. Põllumajandus- ja Toiduameti töökoormus kasvab mõnevõrra tulenevalt vajadusest menetleda taaskasutusvee tootmise riskijuhtimise kavasid, kui taaskasutusvett kasutatakse põllumajanduses niisutuseks.

6.2. Kavandatav muudatus: registreeringu kohustuse seadmine taaskasutusvee kasutamiseks (VeeSi § 196 lg 2 p 14).

Sihtrühm: põllumajandustootjad, suure veekasutusega tootmisettevõtted, Keskkonnaamet, Terviseamet, Põllumajandus- ja Toiduamet, katselaborid, konsultatsiooniettevõtted. Eelnõu koostamise ajal on kehtiv veeluba veevõtuks 1032 juriidilisel isikul.

Mõju looduskeskkonnale, sh veekogudele: väheoluline positiivne mõju. Taaskasutusvee kasutamiselega väheneb pinna- või põhjaveest ammutatava vee kogus. Võib esineda üksikjuhtumeid, kus mõne tootmisettevõtte puhul suuremahuline taaskasutusvee kasutamine võib kaasa tuua olulise positiivse keskkonnamõju veekogu ökoloogilise vooluhulga paranemisena või põhjaveevaru taastumisena.

Mõju ettevõtjate tegevusele: väheoluline positiivne mõju. Taaskasutusvee kasutajal väheneb taaskasutusvee koguse võrra loodusest ammutatava vee hulk ning vastavalt ka vee erikasutuse eest makstav tasu (kui tegemist on vastava tasu kohuslasega tegevusala ja vee kasutuse koguse järgi). Registreeringu taotlemisega kaasneb ettevõttele halduskulu. Taaskasutusvee tootmine ei ole kohustuslik tegevus, seega kaasneb registreeringu taotlemise halduskulu ainult neile ettevõtetele, kes taaskasutusvee kasutamist majanduslikult põhjendatuks peavad.

Mõju töökoormusele: Keskkonnaameti töökoormus kasvab mõnevõrra vajadusest menetleda taaskasutusvee kasutamise registreeringuid. Terviseameti töökoormus kasvab mõnevõrra vajadusest menetleda taaskasutusvee kasutamise riskijuhtimise kavasid. Põllumajandus- ja Toiduameti töökoormus kasvab mõnevõrra vajadusest menetleda taaskasutusvee kasutamise riskijuhtimise kavasid, kui taaskasutusvett kasutatakse põllumajanduses niisutuseks. Taaskasutusvee kasutamise riskijuhtimise kava tugineb konkreetse taaskasutusvee tootmise riskijuhtimise kaval, mida samad pädevad asutused on juba enne menetlenud, seega ei ole lisanduv töökoormus eeldatavalt suur.

7. Seaduse rakendamisega seotud riigi ja kohaliku omavalitsuse tegevus, eeldatavad kulud ja tulud

Seaduse rakendamisega kaasneb peamiselt keskkonnaotsuste infosüsteemi KOTKAS arendustööde kulu. KOTKASE arendustööd rahastatakse Keskkonnaministeeriumi valitsemisala IT-eelarvest.

8. Rakendusaktid

Veeseaduse muutmise seoses muudetakse järgmisi rakendusakte:

1) keskkonnaministri 08.11.2019 määrus nr 61 „Nõuded reovee puhastamise ning heit-, sademe-, kaevandus-, karjääri- ja jahutusvee suublasse juhtimise kohta, nõuetele vastavuse hindamise meetmed ning saasteainesisalduse piirväärtused“ (RT I, 22.09.2021, 2), laiendades määruse kohaldumisala taaskasutusvee tootmisele, täiendades määrust taaskasutusveega seotud

- mõistetega ja taaskasutusvee tootmise ja nõuetele vastavuse hindamise meetmetega, viidates seejuures määrusele (EL) 2020/741 (kavand 1);
- 2) keskkonnaministri 08.11.2019 määrus nr 61 „Nõuded reovee puhastamise ning heit-, sademe-, kaevandus-, karjääri- ja jahutusvee suublasse juhtimise kohta, nõuetele vastavuse hindamise meetmed ning saasteainesisalduse piirväärtused“ (RT I, 22.09.2021, 2), lisades kvaliteediklassid ja neile vastavad kasutusvaldkonnad, rakenduvad piirväärtused ja seiretingimused (kavand 2);
 - 3) keskkonnaministri 24.09.2019 määrus nr 43 „Veekeskkonnariskiga tegevuse registreerimise taotluse ja registreeringu andmekoosseis“ (RT I, 27.06.2022, 28), loetledes taaskasutusvee kasutamiseks veekeskkonnariskiga tegevuse registreerimisel esitatavad andmed ja lisad ning seades nõuded taaskasutusvee kasutamise riskijuhtimise kavale (kavand 1);
 - 4) keskkonnaseadustiku üldosa seaduse rakendusakt – keskkonnaministri 23.10.2019 määrus nr 56 „Keskkonnaloa taotlusele esitatavad täpsustavad nõuded ja loa andmise kord ning keskkonnaloa taotluse ja loa andmekoosseis“ (RT I, 06.09.2022, 2) ja selle lisa 3 keskkonnaloa andmekoosseis, loetledes taaskasutusvee tootmiseks veeloa taotlemisel esitatavad andmed ja lisad ning seades nõuded taaskasutusvee tootmise riskijuhtimise kavale (kavand 1);
 - 5) keskkonnaministri 16.01.2020 määrus nr 6 „Veekasutuse aruande täpsustatud andmekoosseis ja aruande esitamise kord“ (RT I, 21.12.2022, 26), mille lisa 1 täiendatakse veekasutuse aruande andmekoosseisuga taaskasutusvee tootmise ja kasutusse võtmise kohta (kavand 3);
 - 6) VeeSi § 236 lõige 7, mille sõnastust täiendatakse, laiendades keskkonnaministri 28.06.2019 määruse nr 23 „Nõuded vee füüsikalise-keemilise ja keemiliste parameetrite uuringuid teostavale katselaborile, nende uuringute raames tehtavatele analüüsidele ja katselabori tegevuse kvaliteedi tagamisele ning analüüsi referentsmeetodid“ (RT I, 02.07.2021, 6) kohaldumisala (rakendusakt ei vaja muutmist);
 - 7) keskkonnaministri 03.10.2019 määrus nr 49 „Proovivõtumeetodid“ (RT I, 27.06.2022, 15), lisades § 1 määruse reguleerimisalasse taaskasutusvee (kavandit ei ole lisatud, sest muid muutusi ei kaasne);
 - 8) keskkonnaministri 08.10.2019 määrus nr 53 „Atesteerimisele kuuluvad proovivõtuvaldkonnad, proovivõtjale esitatavad nõuded, õppeprogramm, atesteerimise kord, atesteerimistunnistuse vorm ja atesteerimiskomisjoni töökord“ (RT I, 10.10.2019, 2), lisades § 1 lõikes 2 sätestatud määruse reguleerimisalasse taaskasutusvee (kavandit ei ole lisatud, sest muid muutusi ei kaasne).

9. Seaduse jõustumine

Seadus on kavandatud jõustuma üldkorras. Jõustumisaeg on seotud kuupäevaga, millal hakkavad kehtima Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2020/741 liikmesriikidele seatavad kohustused, milleks on 26.06.2023. Seadus jõustub üleminekuaja sätestamiseta, sest määrusega (EL) 2020/741 kehtestatud kohustused on liikmesriikidele otsekohalduvad alates 26.06.2023.

Hilisem jõustumine on kavandatud § 1 punktile 7, millega luuakse volitusnorm valdkonna eest vastutavale ministrile kehtestada taaskasutusvee kvaliteediklasside ja kasutusotstarvete nimekiri, mis täiendab määrusega (EL) 2020/741 kehtestatud nõudeid. Taaskasutusvee kvaliteediklasside ja kasutusvaldkondade kohta Eesti veeressurssidest ja veekasutuse vajadusest lähtuvate tingimuste puhul on tegemist tehnilise normiga ning seetõttu on kavandatud vastava rakendusakti koostamine aastasse 2024. Volitusnormi loomine jõustub 2024. aasta 1. aprillil.

10. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu saadetakse kooskõlastamiseks eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile, Maaeluministeeriumile ja Sotsiaalministeeriumile ning arvamuse avaldamiseks Eesti Linnade ja Valdade Liidule, Eesti Vee-ettevõtete Liidule, Eesti Põllumajandus-Kaubanduskojale, Eesti Talupidajate Keskliidule, Eestimaa Looduse Fondile,

Eesti Keskkonnaühenduste Kojale, Eesti Mäetööstuse Ettevõtete Liidule, Eesti Keemiatööstuse Liidule, Eesti Keskkonnajuhtimise Assotsiatsioonile, Eesti Tööandjate Keskliidule, Eesti Kaubandus-Tööstuskojale ja Eesti Turbaliidule.